

вище, науковців, викладачів, суспільство та політиків [2, с. 102].

Для подальшого втілення та реалізації державної політики з поліпшення гендерної рівності в освіті необхідно вживати заходів із недопущення гендерної дискримінації.

1. Жуковська Г. Г., Левченко К. Б., Остапенко О. О., Сулова О. І. Гендерна політика в нормативно-правових документах. Ч. 1 / за заг. ред. К. Б. Левченко. Київ, 2020. 186 с.
2. Марценюк Т. Гендер для всіх. Київ: Основи, 2017.
3. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>.
4. Про освіту: Закон України. URL: <http://surl.li/ryjr>.

Мірошниченко Анастасія Сергіївна
студентка юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Аксютіна Анастасія Володимирівна
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ СВОБОДИ ДОГОВОРУ

Принцип свободи договору є класичним принципом цивільного права, відомим ще римському приватному праву. Ідеї договірної свободи знайшли юридичне закріплення і в пореформеному цивільному законодавстві України. Тривалий час вітчизняний законодавець фактично ігнорував принцип свободи договору. Проте переведення економіки України на ринкові засади і саме функціонування ринкового механізму можливі лише за умови, коли основна маса товарів виробників підприємств, господарських товариств, кооперативів, громадян має свободу господарської діяльності та підприємництва.

Принципу свободи договору приділено значну увагу як у науковій, так і в навчальній літературі з цивільного права. Цей принцип був предметом досліджень таких науковців, як Н. С. Кузнецова, Т. В. Боднар, В. В. Луць, А. В. Луць, Р. А. Майданик, С. М. Бервенко, А. Н. Кучер, І. Б. Новицький, М. І. Брагінський, В. В. Вітрянський, І. А. Покровський та інші.

Принцип свободи договору як один із загальних принципів цивільного

законодавства міститься передусім у ст. 3, 6 і 627 ЦКУ.

Принцип свободи договору характеризується трьома основними аспектами й передбачає: свободу вибору партнера за договором; свободу погодитися чи відмовитися від укладення договору; свободу визначати його зміст. Значення договірної свободи врешті-решт зводиться до того, що суб'єктам права надається можливість вирішити, чи буде між ними укладений договір, а якщо буде, то яким буде його зміст. Разом із тим ця свобода не є абсолютною, тому що, приймаючи рішення, сторони під час укладення договору повинні керуватися законами, звичаями тощо [3, с. 129].

Закон установлює певні межі свободи договору, щоб вільне волевиявлення сторін учасників договору не порушувало інтересів інших осіб, суспільства та держави [4, с. 43].

Узгодженість дії методу й принципу (свободи договору) в цивільно-правовому регулюванні можна простежити в ст. 1 ЦК України, яка визначає цивільні відносини як засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників. Саме це й зумовлює можливість для сторін максимально зосередити свої зусилля на узгодженні умов і положень договору. Держава ж зберігає важливе місце в системі правового регулювання, оскільки має запропонувати і створити ті публічно-правові механізми, які зможуть забезпечити дієвість цього принципу [1].

Інакше кажучи, хоча принцип свободи договору розрахований виключно на приватноправову сферу, його системне розташування в ній не може бути досягнуто без впливу публічноправових механізмів. Тому роль держави повинна абсолютно змінитися: від моделі планово-економічних зв'язків, що залишають договорам далеко не головну роль у відносинах між суб'єктами, перейти до моделі вільного вступу суб'єктів у договірні правовідносини, що буде можливим лише в разі контролю за її забезпеченням.

Найважливішим під час формування умов договору та узгодження тих правил, якими особи будуть керуватися, будучи пов'язаними певний проміжок часу, є свобода сторін. При цьому у зв'язці «договір – закон» перший, безумовно, повинен бути підпорядкований закону [2, с. 43].

Однак найважливішою моделлю такого підпорядкування, яка залежить від методу правового регулювання, є перш за все диспозитивність. Законодавець найбільш повно й послідовно проводить вектор між методом диспозитивності та принципом свободи договору в ст. 6 ЦК України, що містить три рівні, на кожному з яких цей принцип має свою питому вагу.

Перший – найбільш універсальний: сторони мають право укласти договір, який не передбачений актами цивільного законодавства, але відповідає його загальним засадам. На цьому рівні законодавець навіть допускає звичайну модель співвідношення договору й закону, якою сторонам надавалося б право укласти будь-який договір, урегульований ЦК та іншими актами цивільного законодавства, а також не врегульований ними.

Другий рівень – середнього ступеня універсальності: сторони мають

право врегулювати в договорі, передбаченому актами цивільного законодавства, свої відносини, які не врегульовані цими актами. Тим самим установлюється підхід до формування джерела права для сторін за залишковим принципом – вони можуть доповнити відповідні законодавчі норми [2, с. 43].

Третій рівень міг би також розглядатися як максимально універсальний, якби можливість для сторін відступити від положень актів цивільного законодавства та врегулювати свої відносини на власний розсуд була обмежена встановленням заборони на це, причому також трирівневої. По-перше, сторони не можуть відступити від положень актів цивільного законодавства, якщо в цих актах прямо вказано на це; по-друге, якщо обов'язковість для сторін положень актів цивільного законодавства впливає з їх змісту; по-третє, якщо це впливає з сутності відносин між сторонами. Дієвість цього бачиться в максимальній доступності для сторін урегулювати свої відносини на власний розсуд [2, с. 43].

Отже, принцип свободи договору може реалізуватися лише за наявності рівності сторін. Принцип рівності сторін є одним з основоположних принципів у цивільному праві, яке регулює процес укладання договорів між особами як фізичними, так і юридичними. Свобода договору існує в рамках чинних нормативних актів, звичаїв ділових відносин, а дії сторін договору мають ґрунтуватися на засадах розумності, доброчесності та справедливості.

1. Цивільний кодекс України: від 16 січ. 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

2. Спасибо-Фатєєва І. В. Принцип свободи договору. *Проблеми цивільного права та процесу*. Харків, 2017. С. 42–44.

3. Ханік-Посполітак Р. Ю. Принцип свободи договору в європейському праві. *Наукові записки НаУКМА: Юридичні науки*. 2006. Т. 53. С. 128–130.

4. Гамбург І. А., Гамбург С. Л. Реалізація принципу свободи під час укладання договору, не передбаченого законом. *Публічне та приватне право*. 2019. № 4. С. 42–45.